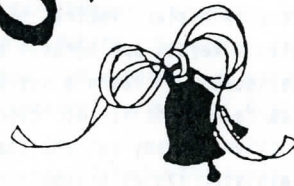

Forum archivárov

ročník II.

číslo: 9

november-december

Vianoce 91'

pf 92'

Novela archívneho zákona

Devätnásta spoločná schôdza SNR prerokovala vládny návrh novely zákona SNR o archívnictve. Schôdzu viedol člen Predsedníctva SNR p. László Nagy (MNI). Vládny návrh novely zákona odôvodnil na základe materiálu pripraveného Odborom archívnictva minister vnútra SR Ing. Ladislav Pittner. Konštatoval, že archívnictvo v každej spoločnosti má nezastupiteľné miesto, zdôvodnil nutnosť novelizovať doterajší zákon a vysvetlil, prečo sa nepredkladá zákon nový. Zmeny v novele sa dajú rozdeliť do dvoch skupín: formálne úpravy vyplývajúce z ústavných zmien a zmeny vecného charakteru.

Pán minister zaujal stanovisko k úpravám, ktoré predložili výbory SNR vo svojej spoločnej správe a doporučil akceptovať tie, ktoré zákon spresňujú a nemenia ducha novely.

Spoločnú spravodajskú správu o rokovaní vo výboroch SNR predniesol poslanec Ivan Jaroš (HZDS), konštatoval, že výbory akceptovali postup - novela zákona - nový zákon, ktorý je však potrebné pripraviť rýchlejšim tempom. Body, ktoré novelu spresňujú a majú legislatívny charakter doporučil prijať en bloc. Bod 6. t.j. slová "Ústredný archív Slovenskej republiky" nahradiť slovami "Slovenský národný archív" doporučil prijať.

Po vystúpení spoločného spravodajcu výborov sa začala rozprava. Prvý vystúpil poslanec Krajčovič (ODÚ VPN) s kritikou vládneho návrhu novely a uviedol, že je formálna a žiadal jej zamietnutie. Okrem iného povedal, že v spisovnej službe vládne chaos, neexistuje dozor štátnych archívov. ŠOBA sú supervedecké archívy, dobré len na to, aby mal OA MV SR koho riadiť. Samotný Odbor archívnictva kritizoval za byrokraticko-centralistické riadenie a vyslovil sa za jeho zrušenie. Poslankyňa Varholíková (SDĽ) konštatovala nízku úroveň archívárskych platov (podľa predpisu z r. 1974) ako jednu z príčin, prečo archívári opúšťajú archívy, ktoré sú zavalené požiadavkami nového typu v súvislosti s reštitučnými zákonmi. Poslanec Sládek (ODÚ VPN?) sa vyjadril k vypusteniu paragrafov o kultúrnych pamiatkach, NKP a k JAF-u. Upozornil, že za národné kultúrne dedičstvo by sa nemali vyhlasovať len dokumenty uložené na území SR, ale i archívne dokumenty o Slovensku, uložené mimo jeho územia. Žiadal zrušenie krajských archívov existujúcich naďalej ako ŠOBA a ich zlúčenie s ŠOKA. Sériu faktických pripomienok otvoril poslanec Javorský (?) konštatovaním neznalosti zákona a organizácie archívnictva, ktorá sa odrazila vo vystúpení p. Sládka. Poslanec Hrnko (SNS) tiež konštatoval, že p. Sládek nepozná problematiku. Novela zákona všetko neriesi, na to bude nový zákon. Jej návrh poslanec Hrnko konzultoval s archívarmi, konkrétne s dr. Marsinom. Poslanec Krajčovič odmietol názor p. Sládka, že ŠOBA sú novokonštituované krajské archívy a povedal, že nemožno zlúčovať ŠOBA a ŠOKA. Poukázal na to, že kým u nás novelu pripravovali jednotlivci, v ČR sa táto problematika

prerokovala na konferenciách archivárov a tým upozornil na potrebu širokej konzultácie problematiky. So zásadnými návrhmi vystúpil poslanec Harna (Együttélés). Uviedol, že archivárska obec sa díva na novelu ako na nedokonalú a žiadal, aby nový zákon bol prijatý čo najskôr. Treba pritom zachovať správny legislatívny postup. Výbory SNR by nemali dostať už paragrafované znenie, ale najprv len zásady, aby ich poslanci mohli konzultovať s odborníkmi.

Poslankyňa Rozinayová (KDH) vystúpila v rozprave s požiadavkou, aby sa vzhľadom na zákon č. 308/1991 Zb., ktorý patrí do skupiny súkromno-právnych zákonov archívy cirkví a náboženských spoločností neuvádzali v paragrafe 26 návrhu novely spoločne s archívmi štátnych organizácií a neboli pod kontrolou MV SR. Poslankyňa Kaliská (SZ) žiadala, aby SNR prijala uznesenie, podľa ktorého vláda predloží SNR do 28. 2. 1992 celkom nový zákon a to po konzultácii s "archivárskou obcou". Pod touto podmienkou navrhuje prijatie novely archívneho zákona. S pozmeňujúcim návrhom vystúpil poslanec Ondruš (?), ktorý žiadal obmedziť oprávnenie pracovníkov MV a príslušného archívu len na právo vstupovať do spisovni a archívov štátnych orgánov. Posledný v rozprave vystúpil poslanec Jakuš (?). Navrhoval novelu neprijať. Požadoval vykonanie komplexnej analýzy archívnictva (od r. 1975) riadne oponovanej so zvláštnym zameraním na prácu OA MV SR. Ďalej žiadal uskutočniť poslanceký prieskum archívov na Slovensku a vypracovanie koncepcie archívnictva.

Po skončení rozpravy vystúpil minister vnútra a vyjadril sa, že je príjemne prekvapený, s akým rozruchom sa stretol návrh novely. Stav archívnictva v SR charakterizoval ako veľmi vážny, len na 1/3 sa využívajú počty kvalifikovaných pracovníkov, dorast nemá záujem pracovať v archívoch a v porovnaní so svetom sme v niektorých činnostiach na začiatku. Z týchto dôvodov je potrebné novelu prijať s pozmeňujúcimi návrhmi. Nový zákon, ako uviedol, sa už pripravuje. Treba zohľadniť požiadavky obce širšej, než je archivárska. Národné bohatstvo uložené v archívoch treba zachovať. Je potrebné, aby určitý centrálny orgán mal o problematike prehľad. Stále ešte rezonujú názory na MV z minulosti, keď sa považovalo za represívny orgán. Dnešné MV naopak, archívnictvu pomáha (vytvorenie podmienok pre vedecký výskum vo Vatikánskom tajnom archíve, kroky pre navrátenie niektorých archívnych fondov na Slovensko) Minister ukončil svoje vystúpenie konštatovaním, že prerokovaný návrh novely bude určitým provizóriom do prijatia nového zákona. Súhlasil s termínom 28.2. 1992.

Za účasti 120 poslancov zahájil predsedajúci hlasovanie. Po odhlasovaní jednotlivých bodov a pripomienok spoločného spravodajcu i poslancov z pléna, bola novela zákona o archívnictve väčšinou hlasou prijatá (116 prezentovaných, 68 - za, 18 - proti, 30 - sa zdržali). Väčšinou hlasov bolo prijaté i uznesenie "Vláda SR predloží do 28. 2. 1992 návrh nového zákona s tým, že sa predloží na diskusiu širokej obci archivárov do 15. 2. 1992".

Takto videli a stručne zaznamenali priebeh rokovania SNR o novele archívneho zákona

Jozef Šeregi, Anna Buzinkayová, Peter Víglaš

SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV UZÁKONENÝ

Dávne želanie archivárov Slovenska sa naplnilo dňa 4. decembra 1991, kedy slovenský parlament schválil zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon SNR číslo 149/1975 Zb. o archívnictve. Konečne máme aj oficiálne názov, ktorý je vytesaný na mramorovom stípe vo vestibule archívu ako aj v pamätnej listine vložennej do budovy archívu v Bratislave na Machnáči, názov, ktorý vystihuje vedecké i kultúrne postavenie tejto jedinečnej inštitúcie na Slovensku.

Fórum archivárov vo svojom 4. čísle prinieslo stanoviská riaditeľa archívu a predsedu Spoločnosti slovenských archivárov k premenovaniu tohoto archívu. Odvtedy boli vypracované viaceré ďalšie stanoviská i zdôvodnenia premenovania. Možno teda konštatovať, že nový názov nám nepadol z neba. Bolo potrebné zaň skutočne tvrdo bojovať. Preto chceme aspoň v stručnosti informovať o peripetiách súvisiacich s prijatím názvu Slovenský národný archív, ako o jednej z niekoľkých aktivít Spoločnosti.

Názov Slovenský národný archív, resp. Národný archív žil v povedomí archivárov desiatky rokov. Minulý režim však neprial takémuto názvu. Preto medzi prvé požiadavky slovenských archivárov, ktorí sa zhromaždili 21. 12. 1989 v kongresovej sále tohto archívu, patrila požiadavka premenovania štátneho ústredného archívu Slovenskej socialistickej republiky na Národný archív. Novoutvorená Vedecká archívna rada doplnila názov na Slovenský národný archív, aby tak korešpondoval s názvami obdobných historických a kultúrnych inštitúcií na Slovensku. Táto požiadavka obce archivárov sa dostala aj medzi uznesenia zakladajúceho valného zhromaždenia Spoločnosti slovenských archivárov dňa 4. 4. 1990. Prijaté uznesenia zaviazali Výbor Spoločnosti a predsedu ich realizáciu. Aj napriek takmer jednoznačnému želaniu obce archivárov na premenovanie archívu, došlo hneď od počiatku realizácie k ťažkostiam. V podstate na všetkých stupňoch legislatívneho procesu bolo treba bojovať za presadenie názvu. Dozvedeli sme sa, že zmenu názvu možno realizovať iba zákonom. Ešte šťastie, že sa pripravovala novela zákona SNR o archívnictve. Ale už pri jej príprave v rámci rezortu Ministerstva vnútra SR došlo v tomto smere k problémom. Museli sme prekonať názor, že otázka názvu archívu nepatrí do novely zákona, ale ju má riešiť až nový archívny zákon. Po tvrdých obhajobách nášho stanoviska na ďalších zasadnutiach VAR, riaditeľov štátnych archívov všetkých stupňov, ako aj v kolégiu ministra vnútra, sa konečne želaný názov dostal do znenia návrhu novely zákona o archívnictve, ktorý podpísal minister vnútra Ing. L. Pittner.

K ďalšiemu kolu bojov došlo na úrovni vlády SR, ktorá mala za úlohu vypracovať vládny návrh novely zákona. V záujme úspechu našej veci, predseda SSA osobne navštívil pracovníka legislatívneho odboru Úradu vlády SR dr. Měkotu a odovzdal mu aj naše stanovisko. Dr. Měkota prisľúbil urobiť všetko, čo môže. Urobil. Ale presný opak nášho želania. Náš návrh nepodporil, vypracoval

stanovisko k návrhu p. ministra vnútra, podpísal ho aj za svojho vedúceho odboru. V jeho stanovisku sa uvádza aj takéto konštatovanie: "Pre značný počet komplikovanejších materiálov nebol tento návrh zákona SNR prerokovaný Legislatívnou radou vlády SR". Podstatne zaujímavejší je však ďalší citát z uvedeného stanoviska: "K nadpisu a celému § 18 (bod 31) - máme pochybnosti o správnosti novonavrhovaného pomenovania Slovenský národný archív. Zdá sa, že úlohám, poslaniu, ako aj organizačnému začleneniu by skôr zodpovedalo pomenovanie Ústredný archív Slovenskej republiky." Nie je mi známe, či dr. Měkota študoval archívnictvo, alebo pracoval v niektorom slovenskom archíve (o čom by som zrejme vedel), ale je trochu podivné, že tieto svoje názory dr. Měkota nekonzultoval s archívármi. Ním navrhovaný názov je novotvar, o ktorom sa medzi archívármi ani len nedebatovalo. Žiaľ, tento prečudesný názov a jeho zdôvodnenie (uvedené iba v kondicionálnej forme), sa dostal do vládneho návrhu novely zákona. Nepomohla nám ani intervencia u podpredsedu vlády a predsedu Legislatívnej rady vlády dr. Zászlósa. Toto, pénom doktorom Měkotom "vykoumané" pomenovanie sa dostalo do vládneho návrhu.

Nám archívárom ostala posledná možnosť presadiť svoje želanie na pôde Slovenskej národnej rady. Na šťastie dostali sme možnosť zúčastniť sa rokovaní výborov SNR (riaditeľ archívu a predseda SSA), kde sme dostali aj príležitosť obhajovať názov Slovenský národný archív. Prevažná väčšina poslancov vo výboroch SNR sa postavila za náš návrh. Vďačíme za to aj pracovníkom Legislatívneho odboru Kancelárie SNR, ktorí presadzovali náš návrh, teda pôvodné znenie príslušného paragrafu uvedené už v návrhu ministra vnútra Ing. L. Pittnera.

Slovenská národná rada schválila novelu zákona o archívnictve aj s názvom nášho ústavu - Slovenský národný archív. Toto je významné. Radosť nám trochu skaliilo uznesenie SNR o príprave nového archívneho zákona v časovom limite, ktorý má zda svetový primát. Mrzia nás aj postoje niektorých pracovníkov Úradu vlády, ktoré nám pripomínajú minulé, neblahé obdobie. Žiaľ, aj časť rozpravy v pléne SNR prekročila rámec archívnych záujmov, najmä tá, ktorú ovplyvnil "odborník" zo školskej spisovne.

Elo Rákos

Ku koncepcii slovenského archívnictva

Ako sme Vás už informovali v 7. čísle nášho Fóra, utvorila sa pracovná komisia na prípravu koncepcie slovenského archívnictva. Zloženie komisie schválil Výbor SSA na zasadnutí 4. 9. 1991. Pracovná komisia sa zišla v Bratislave 24. 9. 1991, a dohodla sa na postupe práci pri príprave koncepcie. Dohodlo sa, že každý člen komisie vypracuje písomný námet a predloží ho

predsedovi SSA. Členovia komisie sa venovali nasledovným okruhom otázok: 1. Postavenie archívov, archívnictva, archívárov a pracovníkov archívov v spoločnosti, 2. Zaradenie archívov a archívnictva v systéme štátnej správy, 3. Organizácia archívnictva, štruktúra archívov, 4. Archívna legislatíva, 5. Vzťah archívneho systému k iným systémom vedeckého, kultúrneho a informačného zamerania. Vzťah k verejnej správe, 6. Výber archívnych dokumentov, 7. Archívna metodika a prax, 8. Archívna veda (archivistika), 9. Vychova a vzdelávanie, 10. Medzinárodná spolupráca.

Písomné podklady vo forme námetov na koncepciu sa už sústredili na Predsedníctve SSA. Užšia skupina komisie (Rákos, Melníková, Palko) pripraví znenie návrhu koncepcie slovenského archívnictva. Toto znenie sa predloží Výboru SSA a schválený návrh sa bude publikovať vo Fóre archívárov za účelom verejnej diskusie. Konečné znenie bude predložené ministrovi vnútra SR, predsedovi Vedeckej archívnej rady ako aj riaditeľovi Odboru archívnictva MV SR.

Dúfame, že členovia Spoločnosti chápu správne túto prácu, ako činnosť, ku ktorej sme sa zaviazali svojimi stanovami. Podporia ju a prispievajú k jej naplneniu.

Predsedníctvo SSA

IN HOC SIGILLO . . .

Keďže sa slovenskí archívári nechceli uspokojiť s jednoduchou nápisovou pečiatkou pre svoju Spoločnosť (majúc na pamäti prekrásne pečatné symboly vo svojich archívoch), Výbor Spoločnosti poveril svojho člena, tajomníka Heraldickej komisie, pripraviť emblém Spoločnosti.

Pri jeho tvorbe sa ukázalo výhodné vychádzať z dvoch majuskulných písmen "S" a použiť ich ako nosný prvok, evokujúci rotulus. Dve dominantné litery dopĺňa písmeno "A", vložené do stredu. Pridaný detail - pečať - celý emblém ozvlášťuje a vysvetľuje.

Symbol Spoločnosti typovo patrí medzi tie, ktoré predstavujú spojenie, či prechod medzi iniciálovými (napr. IBM) a obrázkovými (napr. Pelican) emblémami. Sem patrí napr. i emblém BHS - Bratislavských hudobných slávností, šťastne štylizovaný ako hudobné znamienka.

Záverom autora bolo vyjadriť síce motív, pod ktorým aj verejnosť vníma, no nie spôsobom archaickým, ale takým, ktorý je primeraný súčasnému modernému grafickému prejavu.

Návrh graficky rozpracoval heraldický výtvarník Ladislav Čisárik ml., externý spolupracovník Heraldickej komisie. Výsledok jeho práce - 5 variant emblému a 24 variant pečiatky s emblémom Spoločnosti archivári posúdili a - vybrali si.

Nech nás teda sprevádza a prináša nám šťastie.

-vel-

Po stopách "tajného archívu"

Dr. Jozefa Tisu

Z príkazu ministra vnútra Slovenskej republiky Ing. Ladislava Pittnera, CSc. absolvoval som v dňoch 21.-25. októbra t.r. služobnú cestu do Moskvy. Jedným z jej cieľov bolo zistiť niektoré skutočnosti viažuce sa k tzv. "tajnému archívu" dr. Jozefa Tisu, prezidenta Slovenskej republiky, ktorý bol dočasne uložený v sovietskych archívoch ako predmet vojenskej koristi.

Z dostupných dokumentov a svedeckých výpovedí bolo možné vychodiskový stav o existencii a osude tohoto archívu ustáliť takto: Keď sa v roku 1946 započala príprava procesu pred Národným súdom proti dr. Jozefovi Tisovi, požiadala Slovenská národná rada Ministerstvo zahraničných vecí ČSR, aby diplomatickou cestou zabezpečilo navrátenie tohto archívu zo ZSSR. Následne nato, v dôvernej správe hlásilo československé veľvyslanectvo v Moskve formou depeše na Ministerstvo zahraničných vecí túto správu: "Tisuv archív byl nalezen. Archív je velmi cenny, neboť obsahuje mimo jiného též korespondenci Tisu s Hitlerem. Velvyslanectví zahájilo jednání, aby bylo možno užít archívu ještě při procesu s Tisem." Sovietska strana však tento archív do skončenia procesu a do vykonania exekúcie nad dr. Tisom, teda do 18. apríla 1947, československej strane nevrátila.

Našou úlohou v Slovenskom národnom archíve bolo objasniť cestu, ako sa spomínaný archív dostal do ZSSR. Zo spisu Poverenctva vnútra č. 14 884 - VI. I/2-46 zo 6. apríla 1946 bolo zistené, že dve debny dokumentov dr. Jozefa Tisu zabavili partizáni z partizánskej brigády Jána Žižku v obci Horné Motešice, vraj v jeho kancelárii (pozn. žiadny dokument ani svedecká výpoveď dvoch občanov z Horných Motešíc nepotvrdili, že by dr. Tiso mal nejakú kanceláriu v Horných Motešiciach). Dokument mlčí, kedy sa tak stalo. Obsahuje však tvrdenie, že istý major Furtus z MNO a major Šraml - veliteľ tankových vojsk, vyhotovili zoznam dokumentov a telegraficky cez Moskvu požiadali košickú vládu o nákladné auto na prevoz dokumentov. Nie je však jasné odkiaľ a kam. Táto udalosť sa však musela uskutočniť pravdepodobne v mesiaci marci až apríli 1945. Teda dokumenty

sa museli dostať po partizánskych chodníkoch na východ cez frontovú líniu. O dramatickej ceste tohoto archívu svedčia samotné dokumenty, ktoré sú sčasti poškodené, dokonca ohorené, potrhané a podobne. Dvaja svedkovia z Horných Motešíc mi osobne dosvedčili, že počas povstania partizáni objavili v zamurovanej kôlni v Horných Motešiciach osobné auto prezidenta, pravdepodobne značky "Mercedes". Domnievajú sa, že auto bolo naložené písomnosťami. Kto a kedy toto auto do kôlne zamuroval treba ešte objasniť.

Ďalšia stopa dramatickej cesty tohoto archívu vedie ku generálovi Asmolvovi, ktorý keď sa dozvedel, že major Šraml má dve debny dokumentov, vydal mu písomný príkaz na jeho odovzdanie ukrajinskému štábu partizánskeho hnutia. Dokumenty boli údajne letecky prepravované do Kyjeva a odtiaľ do Historicko-diplomatického archívu ZSSR. Nepotvrdené správy naznačujú, že dopravné lietadlo z Košíc do Kyjeva bolo napadnuté nemeckými stíhačkami, avšak sa mu podarilo let úspešne absolvovať.

Toho roku Federálne ministerstvo vnútra postúpilo tento archív k nám, do Slovenského národného archívu, vo forme dodatkov a to raz osem krabíc a raz dvadsaťosem krabíc. Zbežným skúmaním sme zistili, že materiál je veľmi medzerovitý, roztriedený bez prísneho chronologického poradia a bez logického vecného hľadiska, a čo je zaujímavé, neobsahuje korešpondenciu Tiso - Hitler, ako to spomínala depeša veľvyslanectva ČSR v roku 1946 z Moskvy, ale iba zopár kurtoázných vecí, ako sú blahoprajné telegramy a posolstvá. Z toho vzniklo naše podozrenie, že si sovietska strana ponechala niektoré dokumenty. Nevylúčili sme, a ani teraz nevylučujeme, že "brakovanie" týchto archívnych materiálov sa mohlo uskutočniť aj federálnymi zložkami štB. Túto domnienku nám nepriamo potvrdili aj archívni pracovníci FMV. Materiál dlhé roky slúžil ako dôkazný a zaiste i kompromitujúci materiál. Preto bolo nutné uskutočniť cestu do Moskvy a zistiť z pôvodných záznamov jeho skutočný rozsah. Pre tento cieľ nám vhodne poslúžil "operát" zo 4. júla 1947, ktorý zabudol medzi spismi sovietsky pracovník Historicko-diplomatického archívu MZV ZSSR. Zabudol aj obal na spisy z roku 1951. Tieto dokumenty boli pre nás skutočne objavné, pretože nik nám na federálnych orgánoch nevedel zdokumentovať, kedy archív prezidenta Slovenskej republiky sovietska strana vrátila. Dokonca aj žijúci žalobcovia sa domnievali, že pri príprave žaloby mali k dispozícii celý archív dr. Jozefa Tisu. V skutočnosti mali k dispozícii 263 skatúľ, predovšetkým obyčajných spisov - registratúry Kancelárie prezidenta republiky.

Keď som 22. októbra 1991 viedol rokovanie s Felixom Nikolajevičom Kovalevom, náčelníkom Historicko-diplomatickej správy MZV ZSSR v Moskve, spočiatku popieral, že by bol kedykoľvek v minulosti u nich uložený "tajný archív" dr. Jozefa Tisu. Ale keď som mu ukázal spomínaný operát, prekvapene poznamenal, že do dvoch dní budem mať o celej záležitosti vyčerpávajúcu správu. Skutočne, po dvoch dňoch, mi bolo v osobnom rozhovore oznámené, že v roku 1961 námestník ministra zahraničných vecí ZSSR, Firjubin odovzdal 237 archívnych

jednotiek z Tisovho tajného archívu československému veľvyslancovi Dvořákovi. Vycítil som z poznámky Kovaleva, že sovietska strana si ponechala iba také dokumenty, ktoré sa bezprostredne týkali Sovietskeho zväzu.

Keďže súčasné objasňovanie toho, čo sa z uvedeného archívu dr. Jozefa Tisu stratilo intenzívne pokračuje, nechcem sa o veci ďalej zmieňovať. Podotýkam však, že som sa obrátil cestou dr. Jozefa Kirschbauma, bývalého vyslanca Slovenskej republiky v Berne, na dr. Karola Murína, bývalého tajomníka prezidenta SR, ktorý t.č. žije v USA so žiadosťou o objasnenie, kde sa archívne materiály Kancelárie prezidenta republiky premiestňovali a aký bol ich rozsah (protokoly sa nezachovali).

Prosím ctených kolegov, aby z tejto krátkej reportáže nepoužívali, ale ani neumožňovali nič pre publikačné účely. Po skončení objasňovania osudných peripetií tohoto archívu zverejním o tom kompletne poznatky.

Chcem sa ešte zmieniť o tom, či možno predmetný archív dr. Jozefa Tisu považovať za tajný archív. Doterajšie objasňovanie ukázalo, že v prezidentskej kancelárii existovala signatúra "obyčajných spisov" a signatúra "kabinetných spisov". Spisový materiál obyčajných spisov má - ako som už spomenul - rozsah 263 skatúl. V ZSSR bolo teda asi 36 skatúl inventaru, a to zmiešanej povahy, spisy kabinetné, aj obyčajné. Materiál je veľmi cenný, nie však absolútne neznámy, alebo senzačne prekvapujúci. V súhrne možno o ňom povedať, že je svedectvom o veľmi ťažkej historickej pozícii prezidenta Slovenskej republiky dr. Jozefa Tisu. Je však aj svedectvom, ktoré naznačuje, že sa snažil vykonávať svoj úrad s cieľom chrániť najbyťostnejšie národné záujmy za okolností najmenších možných obetí v búrlivých vojnových časoch. Ale toto hodnotenie ponechávam úplne objektívnemu rozboru historikov.

Pokiaľ ide o samotný pobyt v Moskve, stal som sa svedkom rozpadu nielen Zväzu sovietskych socialistických republík, ale aj zväzových riadiacich archívnych štruktúr. Ich pracovníci mali garantované pláty len do 1. novembra 1991. Riadenie zväzového archívnictva práve prechádzalo na štátny výbor pre archívnictvo pri vláde Ruskej federatívnej republiky. Kým na úrovni federálnych orgánov vládla stiesnenosť a akási panychída, v ruskom republikovom centre vládol optimizmus a chuť prekonať obrovské ťažkosti "Veľkej zeme" cestou prehlbujúceho sa demokratického procesu. Tomu zodpovedá aj proces otvárania sa sovietskych archívov svetu.

Môj pobyt v sovietskych archívoch, okrem uvedeného, splnil aj ďalšie ciele, ktoré z diskrétnych služobných dôvodov neuvádzam.

JUDr. Dárius Rusnák
riaditeľ SNA

Archívy a verejnost'

Česká archivní společnost sa obrátila na Spoločnosť slovenských archivárov s ponukou spolupracovať na príprave a realizácii konferencie o vzťahoch archivov a širokej verejnosti. Pozvanie i podrobnosti zámeru prinášame v plnom znení s výzvou, aby sa záujemci o aktívnu, resp. pasívnu účasť prihlásili k spolupráci.

" Vážení kolegové,

V Praze 29. listopadu 1991

Jak jsme již informovali dr. E. Rákoše, CSc., chceme v příštím roce společně s Českou informační společností uspořádat konferenci na téma Archívy a verejnost. Srdečně Vás a všechny členy Vaší společnosti na tuto konferenci zveme. Pokud budete souhlasit, mohli bychom konferenci připravit společně. Předpokládáme, že Vás téma jistě také zaujme a budete mít zájem se podílet na obsahové náplni.

Po organizační stránce konferenci zabezpečí Česká informační společnost, obsahovou náplň zajistí naše společnost, popřípadě - budete-li souhlasit - ve spolupráci s Vámi.

Konference se bude konat ve dnech 4.-5.a 6. května 1992 v Rožnově pod Radhoštěm, v rekreačním středisku ČSAD s kapacitou 250 lůžek. Očekáváme asi 150 účastníků z České republiky. Zatím jsme stanovili názvy, či spíše tematické okruhy referátů, které bychom chtěli, aby na konferenci odzněly. Jsou to: archívy a obnova historického vědomí, archívy a školy, archívy a regionální historie, archívy a zdělovací prostředky, archívy a původci fondů, archívy a pomoc občanům při realizaci zákona o rehabilitaci, restituci, reprivatizaci a transformaci.

Součástí konference by byla i výstavka propagačních materiálů vydávaných jednotlivými archívy.

Vážení kolegové, pokud se budete chtít připojit k této konferenci jako spolupřadatelé, zdělte nám brzy své stanovisko a případně i návrhy témat, na kterých se chcete podílet. Uvítali bychom znění názvů příspěvků i jméno přednášejícího, abychom je mohli zpracovat do konečného znění programu konference.

Těšíme se na spolupráci. Za výbor ČAS: dr. Vladimíra Hradecká, jednatelka"

Výbor Spoločnosti